

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Oslo, 16.12.2021
Vår ref. 21/1676-10
671.0/BEST
Deres ref. 21/4454-1

Høring - Forslag til ny opplæringslov og endringer i friskoleloven

Landsorganisasjonen i Norge viser til departementets høringsbrev av 26. august i år.

Innledning

Innledningsvis vil vi understreke betydningen av den norske fellesskolen for dannelsen og utdannelsen til norske elever og den betydningen den har for det norske samfunnet. LO er opptatt av å styrke fellesskolen og at den skal bidra etter intensjonene om å styrke sosial utjevning og bidra til å motvirke klasseforskjeller, formidle basale kulturelle fellesskapsverdier og demokratiforståelse, og styrke grunnkompetansen og evnen til selvstendig tenkning og refleksjon.

Vi mener også at de praktiske og estetiske fagene må løftes fram i tillegg til ønsket om måloppnåelse i fag som matematikk, naturfag og språk. Dette relaterer seg til viktige prinsipp-diskusjoner om hva slags læringssyn vi skal ha i skolen. LO er også opptatt av at ny opplæringslov må sikre rettighetene og spesialundervisning til elever med ulike funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdommer.

I et mer pluralistisk, fragmentert og uoversiktlig samfunn må vi arbeide for en revitalisering av fellesskolens verdigrunnlag, tilpasset en ny tid. Når ulikhetene har fått øke over lang tid også i det norske samfunnet, og for mange elever opplever problemer med stress og mangel på mestring, vil en revitalisering av fellesskolen kunne spille en nøkkelrolle i å motvirke dette.

Fellesskolen er en basal institusjon i den norske modellen for økonomisk og politisk organisering.

Det er viktig å ta aktive grep for å videreutvikle og fornye fellesskolen, noe som også innebærer å motvirke privatisering og kommersialisering av skolesektoren, skolesegregering og for ensidig teoretisk inngang til læring. Ikke minst krever dette at kommuner og fylkeskommuner tilføres tilstrekkelige økonomiske ressurser, og forslagene som reises til ny opplæringslov må ta høyde for dette. Samlet sett fordres en innfrielse av sentrale forslag i høringen en slik styrking av den kommunale- og fylkeskommunale økonomien. Skjer ikke dette, får forslagene lett karakter av å være velmenende og uforpliktende innspill.

Vi vil også, før vi kommenterer de konkrete forslagene, bemerke at vi i hovedsak støtter lovforslagene. Flere forslag vil styrke mulighetene for å gjennomføre videregående opplæring, der gutter dominerer frafallsstatistikken. Det må videre balanseres mellom hensynet til brukervennlighet og forenkling og på den annen side at detaljeringsnivået og rekkevidden i noen lovformuleringer ikke må bli så ambisiøse at det får urimelige konsekvenser når loven skal følges i den praktiske virkeligheten. Mye kan her

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, N-0181 Oslo E-post: lo@lo.no www.lo.no Telefon: +47 23 06 10 00 Organisasjonsnummer: 971 074 337
Kontonr.: 9001 07 00182 Faktura på e-post: 971074337@autoinvoice.no Elektronisk faktura (EHF): 9908:971074337

komme i form av forskrifter. Målet med en ny opplæringslov er en oppdatering av loven, økt brukervennlighet og et klarere språk.

LO tar forbehold om at det nye lovverket med forskrifter samlet ivaretar viktige reguleringer tilfredsstillende, og ser samtidig at det flere steder inviteres til samarbeid med partene i arbeidslivet om videre utforming.

Blant lovforslagene er det særlig noen vi vil framheve og som vi støtter:

- Lovfesting av plikt for kommunen og fylkeskommunen til å følge opp elever som har fravær fra undervisningen.
- Videreføre reglene om samarbeid med andre velferdstjenester og kommunenes samordningsplikt. LO mener at dette bør styrkes.
- Rett til videregående opplæring - forslag til § 5-1
- Rett til en ny yrkeskompetanse for voksne (rekvalifisering)

Av forslag vi går imot, vil vi særlig nevne:

- Hjemmelen til å gi forskrift om leksehjelp videreføres ikke.
- Departementet har ikke tatt stilling til om det skal stilles krav om at en lærer som hovedregel alltid skal være til stede i opplæringssituasjonen. LO mener dette må oppfylles.
- Ikke krav om annen spesifikk kompetanse enn lærerkompetanse og heller ikke krav om helsesykepleier inn i loven.
- Det virker ikke som en ønsker å stramme inn på adgangen til midlertidige ansettelser og ansettelser på vilkår. Fast ansettelse må være hovedregelen.
- Svekking av yrkesopplæringsnemdenes mandat
- Å regulerer opplæringskontorer som lærebedrifter

I det følgende går vi inn på noen enkeltpunkter i forslaget til ny opplæringslov og endringer i friskoleloven. Vi har plassert punktene etter temaer som i større eller mindre grad kan sies å berøre hverandre innholdsmessig, og angir kapittelplassering (i høringsnotatet og i merknadene) og relevante paragrafer (i merknadene) i parentes.

Grunnskolen og tidlig innsats

Karakterer på barnetrinnet (kap. 8.4; § 2-3)

LO støtter forslaget om at barnetrinnet skal være karakterfritt og at dette lovfestes. Konkurransen om karakterer kan lede til et ugunstig press på barn og unge som ikke alltid fremmer læringsevnen og det finnes alternative måter å vurdere elevenes innsats på og gi tilbakemeldinger. En lovfesting på barnetrinnet understreker dette ytterligere.

Lovregel om fag og emner (kap. 8.4)

Det foreslås også at lovregler om bestemte fag, emner og aktiviteter ikke videreføres. Her er vi skeptiske, LO mener det kan være hensiktsmessig å beholde denne formen for felles ramme om utdanningstilbudet.

Fravær (kap. 14.5; § 10-6)

LO er svært opptatt av å redusere frafallet i videregående opplæring og vi mener tiltak også må settes i gang i grunnskolen for å forhindre dette. Vi støtter derfor at det lovfestes en plikt for kommunen (og

fylkeskommunen) til å følge opp elever som har fravær fra opplæringen. Så gjenstår det å finne kreative måter å utforme en slik oppfølging på.

Lekser (kap. 14.3.6 og kap. 38.3.3; § 4-5)

LO mener det ikke er nødvendig å presisere i loven at skolen kan pålegge elevene å gjøre lekser. Fra forskningen vet vi bla. at lekser bidrar til bedre læring for elever på ungdomstrinn og i videregående skole, men det er andre skolefaglige faktorer som er viktigere. Elever med lav sosioøkonomisk bakgrunn lærer ikke like mye gjennom lekser som andre elever.

Lekser kan være viktig for den enkelte elev, for hans og hennes eierskap til og arbeid med fagene. Det er imidlertid viktig at læreren tilpasser hjemarbeidet for elevene. Det må tas hensyn til at elevene har rett til både hvile og fritid. Det er ulikheter mellom elever når det gjelder hvordan foreldrene bidrar konstruktivt med hjelp til leksene. Spesielt for de som ikke får særlig hjelp her, må det tilbys leksehjelp.

Det foreslås også at hjemmelen til å gi forskrift om leksehjelp ikke videreføres, eksempelvis at kravet om at kommunen må tilby åtte timer med leksehjelp ikke videreføres, noe vi mener er ugunstig.

Privat grunnskoleopplæring i hjemmet (kap. 36.4; §§ 22-5 og 22-7)

Loven skal fortsatt åpne for privat grunnskoleopplæring i hjemmet. Det innføres en meldeplikt til kommunen før oppstart av hjemmeundervisning. Det skal fortsatt føres tilsyn med grunnskoleopplæring i hjemmet, dog ikke med krav om forhåndsgodkjenning fra kommunen. LO mener her at forhåndsgodkjenning må finne sted.

Samarbeid med andre velferdstjenester (kap. 17-5; § 24-1)

LO er svært opptatt av at samarbeidet mellom skolen og andre velferdstjenester styrkes og det samme gjelder for kommunens samordningsplikt. Dette er også viktig for å gi begrepet «tidlig innsats» en utforming. Ikke minst i forhold til utsatte barn og unge og deres familier.

LO ser derfor også fram til evalueringen av effekten av de nye reglene om skolens, SFOs og PP-tjenestens plikt til å samarbeide med andre velferdstjenester og kommunens samordningsplikt.

I årene som kommer mener vi det vil være av avgjørende betydning for inkludering av unge i utdanningssystemet og arbeidslivet og hindre et voksende ungt utenforskap at slik samordning styrkes radikalt. Også i forhold til problematikken der flere barn og unge får psykiske plager og lidelser, er dette svært viktig. Arbeid, utdanning og psykisk helse må sees i sammenheng. Slik styrket samordning krever imidlertid også økte ressurser til kommunene og til at de enkelte velferdstjenestene som her inngår kan fungere på et tilfredsstillende nivå.

Tidlig innsats (kap. 5; § 11-2)

Vi registrerer også at overskriften er endret fra «Tidlig innsats på 1.-4. trinn» til «intensiv opplæring» i forslaget til § 11-2. Begrunnelsen er at tidlig innsats handler om å tilrettelegge for at tiltak som ikke er knyttet til grunnleggende lese/skriveferdigheter settes inn så tidlig som mulig. Dette mener vi må sees i sammenheng. Det kan være ulike årsaker til at elever ikke lærer som forventet og hvor tiltak som settes inn ikke handler om ekstra undervisning, men eksempelvis kan være tiltak relatert til hjemmesituasjonen. Det bør derfor stå «Tidlig innsats og intensiv opplæring». Det er også slik at begrepet «tidlig innsats» nå begynner å bli innarbeidet og det vil dermed være ugunstig å nedtone det.

Elevenes skolemiljø (kap. 30; kap. 12 i merknadene)

Et godt psykososialt læringsmiljø er helt avgjørende for elevenes læringsutbytte. Det er mange grunner til at barn ikke lærer og i mange tilfeller henger det sammen med skolemiljøet. Andre ganger er det forhold utenfor skolen som tar for mye av elevenes konsentrasjon. Andre yrkesgrupper enn lærere kan ha kompetanse som gjør dem egnet til å ivareta elevens behov. Kompetansen kan være å identifisere tegn på omsorgssvikt og iverksette tiltak relatert til det, kompetanse i å arbeide sosialpedagogisk og sosialfaglig med grupper eller enkeltelever med eller uten foreldre, og det kan være kompetanse knyttet til ulike diagnoser. Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere har slik kompetanse. Dette er ansatte som ofte betegnes som miljøterapeuter. Også andre yrkesgrupper, som barne- og ungdomsarbeidere, kan spille en viktig rolle i å styrke grunnlaget for elevenes læringsutbytte.

Rådgivning (kap. 39.4)

Opplæringslovsutvalget foreslo å lovfeste at elevene skal ha «god tilgang» på rådgivning om sosiale og personlige forhold, og at elevene skal kunne få råd fra andre enn lærerne sine. LO støtter en slik formulering, framfor det forslaget departementet kommer med, som ikke understreker at andre enn lærerne kan bistå. Elevene kan ha behov for råd på områder som læreren ikke har kompetanse og dette kan også omhandle forhold som har med læreren å gjøre. Helsesykepleieren og sosialfaglig personale kan her spille en viktig rolle.

Tilstedeværende lærer (kap. 48.5.2.5; § 15-4)

Departementet har ikke tatt stilling til et såpass overordnet spørsmål om det skal stilles krav om at en lærer som hovedregel alltid skal være til stede i opplæringssituasjonen. LO mener at en slik hovedregel må sikres og inngå i ny opplæringslov. Vi mener videre at hvis det skal brukes lærere uten godkjent utdanning, så skal det søkes om dispensasjon for dette. Videre må rektor ha pedagogisk utdanning.

Krenkelser (kap. 12; §§ 12-4 og 12-5)

Når det kommer til krenkelser, bør loven også inneholde en bestemmelse om at alle som blir beskyldt for krenkelser får lov til å komme med sin side av saken og at de får partsrettigheter etter forvaltningsloven.

Fysisk inngripen (kap. 31)

Hvorvidt og hvordan det kan gripes inn fysisk overfor eksempelvis utagerende elever er et vanskelig spørsmål, og departementet tar ikke entydig stilling til dette på det nåværende tidspunkt. LO mener det kan være gode grunner til slik inngripen i mange sammenhenger, men mener at kompleksiteten i dette spørsmålet tilsier at dette utredes videre.

Skyss (kap. 37.4)

Det er grunnleggende at skyss for elevene foregår på en måte der elevene føler seg trygge. Vi mener derfor at det bør vurderes politiattester i forbindelse med anbudsutsetting av transport og skyss.

Personalet i grunnskolen (kap. 48.4)

Et tema som også kontinuerlig er oppe i diskusjonene om grunnskolen er hva slags personale grunnskolen bør ha. I forslaget til ny opplæringslov ønsker en ikke å innføre krav om annen spesifikk kompetanse enn lærerkompetanse og heller ikke krav om helsesykepleier eller skolehelsetjeneste i loven. Dette er vi uenig i. Andre former for kompetanse og yrkesgrupper, som sosialfaglig kompetanse,

miljøarbeidere, barne- og ungdomsarbeidere, oa., vil det her også være relevant å vise til, jamfør ønsket om å styrke «laget rundt eleven».

Generelt når det gjelder helsesykepleier/skolehelsetjeneste, mener LO at fysisk tilstedeværelse for elevene er basalt, og at det bør være slike ordninger i alle kommuner.

Midlertidige ansettelser, mm. (kap. 48.5.4.3)

LO mener det bør komme tydelig fram at fast ansettelse må være den klare hovedregel. LO vil videre fortsatt ha et tydelig krav om offentlig utlysning av undervisningsstillinger og rektorer.

Opplæringen på samisk (kap. 27.5; §§ 3-2 og 6-2)

Riksrevisjonen har påpekt at det er betydelige mangler i opplæringen i og på samisk både når det gjelder læremidler, antall lærere og fjernundervisning. Tilbudet om opplæring er heller ikke godt kjent utenfor samiske kjerneområder. Skal vi bevare og styrke samisk språk ved hjelp av andrespråksundervisning, må elevene få tilbud om sterkere tospråklige modeller slik andre land i Europa organiserer andrespråkopplæringen for innfødte minoritetsspråk.

Private skoler (kap. 61.4; § 22-1)

LO mener videre at kommuner og fylkeskommuner må kunne ha rett til å si nei til private skoler. I verste fall kan nye private skoler føre til at kommuner og fylkeskommuner må gjøre om på sin egen skolestruktur gjennom nedlegging av egne skoler.

Friskoleloven (kap. 62)

Når det gjelder friskoleloven, ønsker LO tilsvarende endringer i denne som vi har foreslått i opplæringsloven i denne høringen.

Skolefritidsordningen (kap. 38.2.3; § 4-6)

For LO er det viktig å ruste opp skolefritidsordningen (SFO) gjennom en SFO-reform. LO vil at det satses på universelle løsninger med mål om gratis/reduert pris på SFO for større grupper, og at det ikke legges opp til reduksjon i pris basert på behovsprøving innrettet mot mindre, utsatte grupper. Fokuset må også rettes mot kvaliteten på SFO-tilbudet og krav til kompetanse blant de ansatte. Videre er det i dag et problem at det er svært store ulikheter i tilbudet som gis. Private SFO-tilbud må underlegges kommunalt tilsyn og kontroll.

Kulturskolen (kap. 38.5.3; § 26-1)

Alle barn som ønsker det, må få gå på kulturskole. Kulturskolen må ikke bli et tilbud i stor grad forbeholdt de som på forhånd kommer fra familier med mest økonomisk og kulturell kapital. Kulturskolen bør i første rekke basere seg på kommunalt ansatte. LO vil arbeide for at det fastsettes en egen forskrift til opplæringsloven, som regulerer krav til faglig nivå, kapasitet og nivået for egenbetalingen i kulturskolene. Vi mener også kulturskolen bør gis et eget kapittel og en egen paragraf i opplæringsloven.

Videregående opplæring

Ressurser og økonomi

Forslaget til ny lov innarbeider flere av forslagene som ble behandlet gjennom «Lied-utvalget», og det er positivt. Det vil kreve store ressurser i kommunene og fylkeskommunene for tettere oppfølging av elevene og en bedre tilrettelagt opplæring. I tillegg skal Fagfornyelsen innføres med helt nye læreplaner. Det vil kreve stor omstilling i lærebedriftene der Vg3-læreplanene tas i bruk. For å lykkes må kommunene og fylkeskommunene sikres nok ressurser.

Også i videregående del av opplæringen må det stilles krav til å ha en lærer til stede under opplæringen, jamfør Opplæringslovutvalget tidligere forslag. Dette er særlig relevant i faget «Yrkesfaglig fordypning» der lærerne ofte settes inn i andre oppgaver til tross for at de er ment å følge med på, støtte opp om og vurdere elevenes praksisarbeid. Dette viser at oppgaver som bør være opplagte og overflødige å regulere, dessverre ikke er det. Vår erfaring er at de yrkesfaglige utdanningsprogrammene blir skadelidende når fylkene skal spare penger. En del elever som henvises til yrkesfag har behov for lærers nærvær for å fullføre og bestå.

Om læremidler og utstyr (kap. 12.6.10 § 15-3 Læremiddel)

Det er nedfelt et gratis-prinsipp i dagens opplæringslov som LO mener ikke praktiseres fullt ut i dag. Det gir ikke god argumentasjon for å ta bort § 9-3 om utstyr når man vet hvor dårlig det står til ved flere skoleverksteder. Yrkesfaglige elever tar lån i tillegg til stipend for å sikre seg nødvendig utstyr til opplæringen, og flere har økte utgifter med å bo borte for å gjennomføre videregående opplæring.

LO mener nødvendig utstyr og materialer til opplæringen må være det offentliges ansvar, og mener at ny lov må videreføre bestemmelser om utstyr og læremidler. I kap. 40.2.2.10 i høringsnotatet drøftes individuelt utstyr uten at det gis eksempel på hva dette kan være. Det må ikke gis inntrykk av at de som har praksis eller opplæring i bedrift selv skal holde seg individuelt utstyr som arbeidsgiver normalt holder for andre ansatte, jamfør at den enkelte også har en arbeidskontrakt.

Rett til videregående opplæring (kap 5)

LO støtter i hovedsak departementets forslag til § 5-1, men mener det må gå helt tydelig fram av loven at skifte av rettighetsgrunnlag foregår sømløst fra fylte (19)/24 år, og over i rett for voksne etter §18-3, slik at man unngår avbrudd. LO støtter departementets forslag om nedre grense 19 år for å kunne velge VGO etter voksen rett, og 24 år som øvre grense for ungdomsrett.

Departementet foreslår å videreføre rett til inntak på ett av tre valg. Samtidig foreslår man at fylkeskommunen må legge stor vekt på hva samfunnet trenger av kompetanse når man planlegger og gjennomfører det videregående opplæringstilbudet.

LO er glad for dette tillegget som må forventes å skulle balansere elevenes valg. Ensidig vektlegging av elevenes valg bidrar til at vi ikke får løst utfordringen med å tilby nok læreplasser og dekke arbeidslivets behov for kompetanse.

LO er spent på om fylkeskommunen i det kommende vil ta høyde for at flere voksne kan ta videregående opplæring, og viser til en tidligere regel der man dimensjonerte for en viss løpende voksenkapasitet med 12 prosent av dimensjoneringen for unge.

Vi vet ikke om dette er et aktuelt virkemiddel nå, men vil påpeke at fylkeskommunen også i mange tilfeller er eneste kompetanstilbyder til arbeidslivet i mange lærefag. Det betyr at disse fagutdanningene ikke tilbys av andre utdanningsinstitusjoner og derved ikke suppleres av annen utdanningskapasitet. Når Norge skal gjennomgå omfattende overganger til grønn industrisatsning, sirkulærøkonomi og mer bærekraft i alle næringer og sektorer, så må fylkeskommunen og skoleeier ha et bredt perspektiv på sitt tilbud, og være med på å sikre rett kompetanse, arbeidsplasser og bosetting.

Rett til læreplass eller annet tilbud på videregående trinn 3 (§ 5-6)

LO tolker departementets forslag til å være likt med dagens lov og praksis, og at retten til læreplass gjelder betinget: Den som søker må oppfylle vilkårene for å bli formidlet, og fylkeskommunen kan ikke pålegge bedrifter og virksomheter å bli lærebedrifter. For de som ikke formidles, vil et tilbud på videregående trinn 3 oppfylle fylkeskommunens plikt.

Et slikt «annet tilbud» må ikke bli en sovepute satt opp mot riktig dimensjonering, rekruttering av læreplasser og formidling til opplæring i bedrift, noe som er langt mer kostbart for fylkeskommunen. En rett til læreplass kan også tolkes slik at fylkeskommunen nå må jobbe mer målrettet med å tilby læreplass når man oppretter et yrkesfaglig tilbud med læretid i bedrift. En slik tolkning vil LO mene er riktig og nødvendig.

Opplæring i bedrift og tilhørende (kap. 40 -kap. 7)

Virkeområdet for kapittelet (§ 7-1)

LO støtter departementets vurdering. Det innebærer at kandidattypene stadfestes i loven og deretter refereres i et samlende begrep: «de som har opplæring i bedrift» og at det ikke innføre felles begrep om prøve og dokumentasjon.

Inngåing og endring av kontrakt om læretid (§7-2)

Ansvar for at kontrakten oppfylles kravene må ligge til lærebedriften og fylkeskommunen, og ikke på eleven som søker læreplass.

Bestemmelsen om å nevne en tilsynsansvarlig oppnevnt fra de ansatte må videreføres. Kontrakten skal vise til arbeidsavtalene som er inngått, og hvilke lover og tariffavtaler som regulerer arbeidsforholdet.

Til ordlyden: «Dersom kontrakten oppfylles kravene, skal den godkjennes av fylkeskommunen»: Loven og forskrift må oppstille tydelige krav til å godkjennes som lærebedrift. Departementet bør vurdere om ikke fylkeskommunen må få en rimelig sanksjonsmulighet etter å ha mottatt råd om ikke godkjenning fra yrkesopplæringsnemnda i spesielle tilfeller.

Behov for gjennomgang av de ulike opplæringsordningene (kap. 42.6.1.2)

LO støtter videreføring av begrepet lærekandidat. Med utgangspunkt i et kompetansekrevenne arbeidsliv mener LO praksisbrevordningen i seg selv ikke fører til etterspurt kompetanse i arbeidslivet, og må forstås som en motivasjonsordning som skal hjelpe unge med lav skolemotivasjon med å oppnå hel kvalifikasjon.

For kandidater med fysiske eller kognitive utfordringer har vi den individuelle opplæringsordningen lærekandidat. Videre har fylkeskommunen og skoleeier anledning til å benytte vekslingsmodeller og 0+4/1+3 modeller der faglig råd anbefaler dette og for voksne pågår det utprøving av modulbasert

opplæring. Gjennom Stortingets behandling av fullføringsreformen får alle rett til mer opplæring for å kunne fullføre og bestå.

LO deltar gjerne i en ny gjennomgang av ordningene, men savner en tilsvarende oppmerksomhet på å sikre god kvalitet og høyt nivå i opplæringen fram til fag- og svennebrev og med videre utvikling av høyere yrkesfaglig utdanning i Norge. For at fagarbeiderkompetansen skal være attraktiv i arbeidsmarkedet må de faglige kravene følge utviklingen, og være konkurransedyktig målt mot andre kvalifikasjoner. Dersom inkluderingsperspektivet ikke balanseres med tilsvarende oppmerksomhet på å utvikle fremragende yrkeskompetanse, frykter vi en utvikling som hverken tjener arbeidslivet, samfunnet eller den enkelte, ung eller voksen.

Ikke videreføre forbud mot ansiktsdekkende plagg (kap. 42.6.2.1)

LO støtter departementets vurdering om å vektlegge reglene i arbeidslivet for lærlinger i denne saken.

Lærlingers rett til å uttale seg før heving av kontrakt om opplæring (kap. 42.6.2.2)

LO støtter departementets vurderinger, om skjev maktbalanse og behov for opplyst sak som også kan gi innsyn i forhold ved opplæringen som er viktige for fylkeskommunen å kjenne til. Men fylkeskommunen må sørge for at informasjonen også kommer til yrkesopplæringsnemnda i den form som er riktig, slik at yrkesopplæringsnemnda kan jobbe med kvalitetsutvikling i tråd med sitt mandat.

Heving og oppsigelse av kontrakt om læretid (§7-3)

LO mener det pålegges fylkeskommunen å gi informasjon om hvilke konsekvenser en heving av lærekontrakt kan ha med hensyn til tap av opplæringsrettigheter og videre muligheter for å gjennomføre og bestå videregående opplæring.

Rettigheter og plikter ved opplæring i bedrift (§7-4)

LO mener arbeidskontrakt og opplæringskontrakt skal inngås med samme kontraktspart og at det er lærebedriften. LO ønsker ikke at opplæringskontor reguleres som lærebedrift, og tilslutter seg derved alternativ 1

Opplæringskontor (OK) skal ikke reguleres som lærebedrift, men som en enhet for samarbeid mellom lærebedrifter.

Godkjenning av lærebedrifter (§7-5)

LO ønsker at ikke opplæringskontor reguleres som lærebedrift, men som enhet for samarbeid mellom lærebedrifter, og tilslutter seg derved alternativ 1.

Videre må Yrkesopplæringsnemndas mandat til å godkjenne styrkes for å ha en reell funksjon. Det vises til tidligere rapport fra Samarbeidsrådet for yrkesopplæring om behov for styrking, ikke svekking, av Yrkesopplæringsnemndenes mandat og rolle. Endringsforslag:

«Den faglige vurderingen fra yrkesopplæringsnemnda skal tillegges avgjørende vekt.»

Krav til lærebedrifter (§ 7-6)

LO mener at alle lærebedrifter skal godkjennes av yrkesopplæringsnemnda etter gitt kriterier. Kriterier nevnes i lov, og utdypes i forskrift. Vi mener departementenes forslag er for generelt til å kunne ivareta

klarhet i kontraktsforhold og kvalitet. Det framgår bare «kvalifiserte personer» og ikke at ansvaret også omfatter arbeidsgiveransvar.

LO mener følgende kriterier må stilles for godkjenning:

- Bedriften på ha egen produksjon i lærefaget det skal gis opplæring i.
- Bedriften må ha ansatte med kompetanse i lærefaget i rollen som instruktør/veileder i den daglige opplæringen
- Arbeidsgiver må ha kvalifiserte personer og kompetanse som gjør at bedriften/virksomheten kan innfri kravene som stilles til opplæring i bedrift og til arbeidsgiveransvaret.
- Bedriften må oppnevnt en representant fra de ansatte som skal føre tilsyn med at opplæringens gis i tråd med kravene i læreplanene og vurdering underveis.

Rekruttering og formidling til læreplass (§7-7)

LO er svært glad for at ansvaret for rekruttering av læreplasser får en tydelig regulering i loven.

Tilskudd til lærebedrifter (§7-8)

LO er opptatt av at lærlingtilskuddet skal komme de som har opplæring i bedrift til gode. Det vil si at fylkeskommunen må til krav til lærebedrifter som mottar lærlingtilskudd og opplæringskontor som har avtale om å fordele lærlingtilskudd. LO ser fram til videre dialog om utforming av fylkeskommunens kontroll med bruken av tilskuddsmidlene.

Oppfølging av lærebedrifter og tap av godkjenning (§ 7-9)

Yrkesopplæringsnemndas faglige vurdering må styrkes for å ha en reell funksjon. Det vises til tidligere rapport fra Samarbeidsrådet for yrkesopplæring om Yrkesopplæringsnemndenes mandat og rolle.

Endringsforslag:

Den faglige vurderingen fra yrkesopplæringsnemnda skal tillegges avgjørende vekt.

LO ser departementets argumentasjon om Yrkesopplæringsnemndas mandat, men mener dagens tekst må videreføres, at yrkesopplæringsnemndas råd skal «tillegges avgjørende vekt». LO tenker at begrepet ikke er så «enerådig» som departementet fremstiller det i drøftingen. I lovteksten er det alt fastslått at dette er et råd, og ikke en avgjørelse. Begrepet kan gis en nærmere definisjon. Dersom vektige forvaltningsmessige grunner tilsier å ikke følge nemndas innstilling, kan opplysningen følge saken til neste beslutningsnivå. LO er overbevist om at de fleste sakene vil kunne håndteres med rimelighet og forstand, selv om begrepet avgjørende vekt videreføres.

Lærebedriften ansvar for opplæringen (§7-10)

LO foreslår følgende tillegg som skal gjelde alle lærebedrifter:

- Lærebedriften skal påse at de som har læretid i lærebedriftene mottar informasjon om arbeids- og lønnsforhold og retten til å organisere seg innenfor opplæringstiden.
- Lærebedriften skal sørge for at instruktører/veiledere, prøvenemndsmedlemmer og ansatte med oppgaver i opplæringen deltar i kompetanseutvikling for sine roller slik at lærebedriftene kan gi opplæringen av god kvalitet.
- Lærebedriften kan delegere oppgaver til opplæringskontor etter nærmere fastsatte vedtekter

Krav til internkontroll i lærebedrifter (§7-11)

LO støtter ikke departementets forslag om å endre mandatet til tilsynsrepresentantene som oppnevnes fra de ansatte for å delta i internkontroll. Det svekker vernet for de som skal ha opplæring i bedrift, og fylkeskommunens praktiske mulighet for innsyn i hvordan opplæringen foregår i lærebedriftene.

Forslaget svekker også rollen for arbeidstakersidens deltakelse i fag- og yrkesopplæringen. Riksrevisjonen har etterlyst behov for bedre kvalitetssikring i fag- og yrkesopplæring. I europeisk utvikling av fag- og yrkesopplæring løftes kvalitet fram.

Det vil være oppsiktsvekkende om Norges skal bygge ned de enkle systemene vi har. Vi må heller styrke de, og LO deltar gjerne i et slikt utviklingsarbeid.

Arbeidstakerne og deres organisasjoner må fortsatt ha et sterkt mandat i tråd med norsk samarbeidstradisjon i arbeidslivet og intensjonene i ILO konvensjon 142 om trepartssamarbeid.

Opplæringskontor (kap. 42.6.7)

LO vil berømme den grundige drøftingen departementet har lagt fram om opplæringskontorene. Opplæringskontorene gjør en viktig jobb for fag- og yrkesopplæringen og oppfølging av lærlingene. LO mener det er viktig å balansere flere hensyn slik som behovet for stort volum i antall læreplasser, god tilgang til faglært arbeidskraft over hele landet, kvalitet i opplæringen, klarhet i kontraktsforpliktelsene med særlig hensyn til den enkelte unge eller voksne som inngår kontrakten (som den svakere part).

Dersom opplæringskontor blir regulert som enhet for samarbeid mellom lærebedrifter, innebærer det at offentlig tilskudd skal komme den unge/voksne under opplæring til gode. Andre oppgaver enn opplæring må reguleres i avtale/vedtekter. Videre at trepartssamarbeid må føres fram med representasjon fra ansatte der den ikke er i dag, slik som i opplæringskontorene styrer.

LO ønsker å ta del i den videre utformingen og ser fram til et spennende utviklingsarbeid der ambisjonen må være å dekke behovene i et samlet trepartssamarbeid. LO mener et slik utviklingsarbeid omkring innhold i forskrift må på plass. Det kan på sikt følges opp med utprøvinger og innovasjon i modeller for organisering av opplæringskontorer som i større grad har likebehandling og god kvalitet som mål for alle som ønsker opplæring i bedrift i motsetning til smalere rekruttering til egen virksomhet/bransje. Igjen må slike modeller balansere med hensynet til at arbeidslivet rekrutterer ulikt innen privat og offentlig sektor og har ulikt næringsgrunnlag rent geografisk.

LO er opptatt av følgende prinsipper:

1. Lærlingen skal ha klarhet i hvem hun har avtaleforpliktelse over for, og hvilke rettigheter og plikter som inngår.

LO mener primært at lærebedriften skal det formelle arbeidsgiveransvaret og det formelle opplæringsansvaret. LO er ikke like kategorisk som departementet på et skille mellom opplæring eller ikke når det kommer til å utføre opplæringsrelaterte oppgaver. Opplæringsrelaterte aktiviteter skal ikke forstås som den daglige opplæringen som foregår i lærebedriften, men heller tilrettelegging, veiledning, og eventuelle ekstra kurs/kompetansetilbud som lærebedrift ikke tar seg av. Vi ser for oss at OK kan få delegerte slike oppgaver gjennom nærmere beskrivelse i forskrift og/eller standardisert minstekrav til innhold i vedtekter.

2. Opplæringskontor skal ikke være lærebedrifter, men enhet for samarbeid mellom lærebedrifter og må godkjennes av Yrkesopplæringsnemnda og fylkeskommunen.

Opplæringskontoret skal ha faglig leder/lærefaglig kompetanse dersom OK skal ta del i opplæringsaktiviteten til lærebedriften. Fylkeskommunen må dessuten kunne regulere antallet etableringer slik at det ikke fører til overetablering eller gir seg utslag i et unaturlig skjevt tilbud av læreplasser og lærefag.

3. Kriterier for godkjenning av opplæringskontor

OK må ha vedtekter godkjent av fylkeskommune og behandlet av Yrkesopplæringsnemnda i respektive fylkeskommuner. Kriterier nevnes i lov, og utdypes i forskrift. I det videre må det utarbeides vedtekter med et minstekrav som regulerer felles ramme for organisering og oppgaver for opplæringskontorene. Disse kan suppleres lokalt etter behov.

Eksempel på felles kriterium:

- Det skal oppnevnes representanter fra arbeidstakerne til opplæringskontorets styre som fullverdig styremedlem

Eksempel på oppgaver som pålegges likt:

- Opplæringskontoret skal påse at de som har læretid i lærebedriftene mottar informasjon om arbeids- og lønnsforhold og retten til å organisere seg innenfor opplæringstiden.
- Opplæringskontoret skal sørge for at instruktører/veiledere, prøvenemndsmedlemmer og ansatte med oppgaver i opplæringen deltar i kompetanseutvikling for sine roller slik at lærebedriftene kan gi opplæringen av god kvalitet.
- De samme kravene skal stilles til frittstående lærebedrifter, jamfør kriterier for godkjenning av lærebedrifter.

Organ knyttet til fag- og yrkesopplæringen (Kap 8)

Rådgivende organ knyttet til fag- og yrkesopplæringen (§ 8-1)

LO mener generelt det er viktig at partsorganene i trepartssamarbeidet innen fag- og yrkesopplæringssystemet har et tydelig hjemmelsgrunnlag i loven. Det gjelder både SRY og de faglige rådene, yrkesopplæringsnemndene, bestemmelser om prøvenemnder og klagenemndene og partenes deltakelse i læreplangrupper. Mandatene og oppgavene til organene må reguleres, men kan godt fremkomme av forskrift med hjemmel i loven.

Yrkesopplæringsnemnder (§ 8-2)

LO ser departementets argumentasjon om Yrkesopplæringsnemndas mandat, men mener dagens tekst må videreføres, at yrkesopplæringsnemndas råd skal «tillegges avgjørende vekt». LO tenker at begrepet ikke er så «enerådig» som departementet fremstiller det i drøftingen.

I lovteksten er det alt fastslått at dette er et råd, og ikke en avgjørelse. Begrepet kan gis en nærmere definisjon. Dersom viktige forvaltningsmessige grunner tilsier å ikke følge nemndas innstilling, kan opplysningen følge saken til neste beslutningsnivå. LO er overbevist om at de fleste sakene vil kunne håndteres med rimelighet og forstand, selv om begrepet avgjørende vekt videreføres.

Om praksiskandidatordningen (kap. 47 § 23 – 2 praksiskandidater)

Her kan det se ut som at praksiskandidater kan melde seg opp til fag eller svenneprøve hvis de fyller kravet til praksis, uavhengig av om denne praksisen har relevans for læreplanen.

Endringsforslag:

«Den som har en allsidig og faglig relevant praksis som er 25% lengre enn..»

Det må komme frem i forskrift hvilke eksamener som også må bestås.

Godkjenning av utenlandsk fag og yrkesopplæring (§23-3)

Det må sjekkes om forslaget er i strid med lov og forskrift om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. Det bør også bemerkes at det er egne regler for lovregulerte fag. Det som foreslås i lovforslaget er altfor generelt og vil skape en oppfatning av at reglene er like for regulerte og uregulerte yrker.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (§11-13)

Lærlinger og de med opplæring i bedrift som har behov for tilrettelegging av opplæringen må ha lik tilgang til PP-tjenesten. Når lærebedriften og instruktør/veileder har behov for faglig støtte med tilpassing av opplæringen må PP-tjenesten kunne bidra med dette overfor lærebedrifter på samme måte som skoler.

Voksne i videregående opplæring (kap. 43)

Rett til videregående opplæring for voksne (§18-3)

Departementet ønsker å presisere i loven at fylkeskommunen skal tilby opplæring i den ordinære voksenopplæringen dersom de ikke kan formidle læreplass til voksne og at de ordinære reglene om opplæring i bedrift gjelder for voksne som får opplæring i bedrift.

LO vil peke på Fagbrev på jobb som en god opplæringsmodell for voksne med en del realkompetanse på plass, og praksiskandidatordningen for de som fyller kravene til å gå opp til prøve. Det gjenstår å se hvorvidt unge og voksne vil konkurrere om læreplassene, men dette er ordninger som kan bidra til å dempe en slik uønsket effekt.

Voksne over 24 år må fortsatt kunne få velge opplæring selv, jamfør rett til ett av tre valg.

Rett til yrkesfaglig rekvalifisering (§18-4)

LO støtter retten, men mener begrepet «rekvalifisering» kan oppfattes misvisende. Vi foreslår «rett til en ny yrkeskompetanse» som er det materielle innholdet i retten. Vi forutsetter at det utarbeides forskrift om voksnes rett til ny yrkeskompetanse, og at departementet sikrer hjemmel til å utarbeide forskrifter der lovteksten ellers trenger å suppleres.

Realkompetanse (§18-7)

LO støtter at voksne har rett til realkompetansevurdering med dokumentasjon.

Fjernundervisning (§ 14-4)

Departementets forslag innebærer at kommunene og fylkeskommunene må kunne godtgjøre at det er gode grunner for å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning, og at det er trygt og pedagogisk

forsvarlig å gjennomføre opplæringen slik. Vilåret om gode grunner innebærer at det må være en fordel for elevene. Skolen kan ikke unnlate å opprette tilbud i fag av økonomiske hensyn.

LO støtter grunnprinsippene, og mener i tillegg at forsvarlighetsvurderingen må gjennomføres av pedagoger, og lærerne må delta med sin faglige kompetanse i design, tilrettelegging, gjennomføring og evaluering av fjernunderviste læringsopplegg.

Karriereveiledning (§ 26-2, kapittel 39.5.7 om karriereveiledning og rådgivning også om spørsmål som berører de som har læretid i bedrift).

LO har ønsket en allmenn rett til karriereveiledning og støtter derfor departementets forslag om at fylkeskommunen skal ha et gratis tilbud for sine innbyggere, både unge og voksne. Vi mener imidlertid at lærlingene både bør kunne oppsøke siste skoles rådgiver, og også den fylkeskommunale karriereveiledningstjenesten.

I tillegg til å samarbeide med Arbeids- og velferdsetaten om tilbudet, mener vi at partene i arbeidslivet skal bidra systematisk med arbeidslivskunnskap om rettighet og plikter i arbeidsforhold og lønns- og arbeidsvilkår med henvisning til Konvensjon om yrkesrettledning og yrkesopplæring som ledd i utviklingen av menneskelige ressurser – ILO nr. 142.

Andre setning bør derfor lyde: Fylkeskommunen skal samarbeide med Arbeids- og velferdsetaten og partene i arbeidslivet om tilbudet.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Trude Tinnlund
(sign.)

Roger Bjørnstad
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.